

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 116. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-hcaeventyr06val-shoot-idm139779800639184.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VI kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Supplerende punkter

Kortslutninger

Dette ord kan være en passende metafor for den nærliggende afskriver- og sætterfejl at udelade den ene af to på hinanden følgende fraser, sætninger eller perioder, der begynder eller ender ens. Typografudtrykket »begravelse« betegner nemlig enhver overspringelse helt ned til enkeltord, uanset om konteksten lægger dem nær. En række textvarianter skal betragtes under dette synspunkt.

II 27 Svalens spørgsmål »vil De?« fordobles i **B**, måske blot som lydmalning, men se II 52 *Næste Dag blev det klar Frost, - og saa kom Foraaret*; allerede **B** indskyder *og saa blev det Tøe*. Man har ikke trykms. til II 27, men til II 52, uden **B**'s tilføjelse; så de to utvivlsomt ægte rettelser behøver ikke at være restitution af gamle formuleringer, men de kan være det.

II 62 *Jeg troer, jeg veed, jeg troer det m* > *Jeg troer, jeg veed, -jeg troer, det* (kan være) **A** > *Jeg troer, det* **B**. **B** kan være en kortslutning, men kan også være rettet for at undgå de fulde formers dobbeltydighed: »jeg tror- nej jeg ved - nej jeg tror«? eller »jeg tror nok, at jeg ved - jeg tror, at det ...«?

IV 155 *ja forklar, fortæl, giv os det i Ord*: **C** udelader *fortæl*;

kortslutning? eller lettelse af et tungt sted?

V 134 *Et gyldent Æg*; [*det var varmt endnu. Hun O* >] *hun lagde det ved sit Bryst og Varmen blev*: når *Hun* > *hun*, når der ikke er identiske ord i passagen, og når det af sammenhængen fremgår, at svanen netop er fløjet op fra ægget, må man vel her regne med en ændring og ikke med en sætterfejl; men **O**'s form forekommer bedre.

V 137 *Jeg fornam om (de danske Adelsmænd, der ...)* > *Jeg fornam saa meget smukt, jeg fornam om ...* **B**; Da **krO** ikke har bidraget til apparatet, kan man her ikke gætte på restitution af en gammel overspringelse; rettelserne skal gøre den sære konstruktion *fornam om* mindre stødende.

Se endvidere III 33, hvor to liniers forskel i **O** og **A** kan være en kortslutning, omend en strygning af pladsmangel er sandsynligere, samt V 12731, der muligvis også forklares anderledes. Emnet kortslutninger udover enkeltordet smuldrer altså næsten bort.

117

Ledfølge

Også dette emne smuldrer, delvis fordi en del mindre eksempler kan findes i det foregående; men det bør dog fremhæves. Man kan nemlig vente sig en del af et menneske, der - om så kun i sine dagbøger (19. maj 1866, *Dagbøger* VII 110) - kan skrive: »Paa Hjemveien fortalte Fru O Neill mig at hendes Morfader var for politisk Færd af Don Miguel blevet med Flere henrettet i Oporto.« Og ofte citeret er Rubows passus s. 234 om fremskydning af et vigtigt sætningsled, figuren emfase: »Han bruger den ofte saadan, at jeg ikke tror der lader sig finde anden Forklaring, end at hans Temperament fordrede livligere Ombytning af Sætningens Hovedled end andre Menneskers. Hans Venner kritiserede den hos ham, og Edv. Collin har vist ligefrem rettet nogle Steder omvendt Ordfølge til normal.« (NB ledfølgen i sidste sætning!). Ombytningen kan markere resumé, resultat, liv, gentagelse, folkelig eller poetisk stil. Emnet udgør begyndelsen af Anker Jensens lange slutkapitel om ordstilling, AJ 268-98; det kan selvfølgelig exemplificeres fra variantapparatet, men egentlig i forbavsende ringe grad. Her som andetsteds måtte en metodisk behandling inddrage eventyrteksten i almindelig forstand, ikke blot de »frynser« (jf. s. 119), apparatet indeholder.

I 172 *Her er to smaa Muus i Nat, som ville ...* > *... som i Nat ville ...* **D**; mere korrekt, men mindre karakteristisk, er dommen AJ 296.

II 89 og 115, III 42 bør læses i apparatet. De er eksempler på sætninger, der har meget svært ved at finde deres leje, og som man kan synes, at forf. burde have omformet helt for at blive tilfreds. De er omtalt s. 67. Se også II 208.

II 160 *trak saa dybt Veiret; 264 købe i Kjøge en Guldring; III 55 nu holder mig ingen Baand* (her to nominale led); III 82 (da) *faldt Svømmehuden, som en sønderreven Handske af; IV 91 da i Morgenskjæret han ... red tilbage* (hvor det nu fremdragne ms. har et overstreget *han* efter *da*) - er steder der har fået den normale ledfølge, som regel i D.

Hovedsætningsordstilling i bisætning

Ligesom de foregående få eksempler henhører de fleste af de følgende til adverbiernes syntax, jf. AJ 281 og Rubow 206. Undtagelsesvis kan subjekt og verbum ændre plads i en variant: II 295 ... *Sagnet fortæller at for mange Aar tilbage ... blev et uskyldigt Barn lokket > et uskyldigt Barn blev lokket D* - virkelig kejtet, fordi *for mange Aar tilbage* ikke bringes på 118 plads samtidig. II 129 *det saae ud som hele Huset sov eller der var ingen hjemme > Ingen var hjemme D*. At de to led kan bytte plads i et udråb som II 313, er naturligvis en anden sag.

Derimod findes et antal eksempler på, at adverbiet fra sin hovedsætningsplads efter verbet flyttes hen foran dette, som normalprosaen kræver det af bisætninger, typen I 33 *at vi skal ikke > at vi ikke skulle D*. Således II 248 *ja at den skjød endogsaa nye Skud > endogsaa skjød D*; IV 108 *saa højlig, at han var ikke grov > ikke var C*, AJ 281; II 33 *den kalkunske Hane, der var født med Sporer og troede derfor > derfor troede D*, AJ 283.

Anderledes II 28 *Gud skee Lov, der dog kommer een > kommer* (se app.) og IV 139 *ingen Vei er saa høi, man jo kan komme den > kan jo* (kun **A2**), hvor sætningsforbindelser skilles til særsætninger.

Diverse rettelser i D

I gennemgangen af udgavernes historie blev den illustrerede fembindsudgave, hvis fire første bind normalt har sigel **D**, ikke omtalt så udførligt, som dens talstærke rettelser kunne motivere. De spreder sig over alle felter, og selvom visse paragraffer af det foregående er sparsomme med at meddele ændringernes sigler, vil man dog finde D'er overalt. Et antal egentlige rettelser i **D** vil bidrage til forståelse af denne udgaves gennearbejdede, noget gammeldags superlogiske og skriftsproglige karakter. De meddeles uden [!]'er eller hvorfor?'er og stort set i udgavens rækkefølge, da en systematisering ikke synes påkrævet til formålet.

I 37 *Da (> Det) maa jeg dog selv see efter; 44 om en af Idas blomster: det var en Hofdame > hun bildte sig ind at vare en Hofdame; 81 R. blev ogsaa fornøiet > R. straaledede af Fornøielse; 97 Malstrømmen, hvor Vandet ... hvirvlede > Malstrømmen, der ... hvirvlede: økonomisk, men den indsmuglede ordforklaring er gået tabt; II 62 om kragens kæreste: Det var naturligvis ogsaa en Krage [,] hans Kæreste: den efterstillede indholdsudfyldning af det (MD I 164) bortfalder som for tilfældigt anbragt; 145 dem ... de > dem [dvs. billederne] ... Personerne; 146 der gik Uger og der gik Dage > Dage ... Uger, Igl. II 222 og 283, jf. III 15416 - dagene må jo gå, før der kan gå en eller flere uger; 166 et inquit flyttet til et logisk rimeligere sted; 203 hans aandelige Kraft her var ikke stærk nok > blev ikke givet Styrke: en eller anden har husket på, at menneskenes evner alle er gudgivne.*

II 233 *hun hørte og hun hørte ikke > ikke hørte*: er det for en gangs skyld D, der har den kollokviale form? 241 *dette af Folket selv skrevne Blad, tidt med paaholdt Pen > dette af Folket selv, tidt med paaholden Pen, skrevne Blad*: 119 **A** er virkelig lovlig skødesløs, men **D** synes for tung; stedet minder om det næste, 251 *alt Skabt af Gud > al det af Gud Skabte*; 272 en hel sætning udeladt; 284 *Men den unge Pige ved Tagvinduet stod > Men ved T. stod den unge Pige*.

III 165 *Forlovelsen stod i Byens Avis > stod anmeldt*; 170 *Tiggeren dernede > Tiggeren dernede paa Gaden*; 176 *alle Farver, og alle slebne og glattede af Havet > de laae med alle Farver, alle slebne ...*

IV 8034 ændring i **D** pga. fejl i **A**; 210 *Det var Fader Pibehoved > ... som sagde Snak: tydeliggørende.*

V 60 citat forlænget; 78 *Vogn fulgte Vogn, Gaaende Ridende > fulgte Ridende; 78 Træets > det unge plantede Træes; 137 det [ur] gik rigtigt, men ikke Borgmesterens > men det gjorde ikke Borgmesterens; 157 følge med > følge med i denne »dandse, dandse Dukke min!«*

La textologie se situe donc dans l'étroit domaine qui sépare les textes d'eux-mêmes et ne départage qu'une frange de leur signification.

Roger Laufer: *Introduction à la textologie: vérification, établissement, édition des textes*. Paris 1972.